

Fregattok, korvettek, sloopok a XVIII-ik században

Hozzáadta: Huszár László
 2009. augusztus 14. Péntek 23:00
 Utolsó frissítés 2012. szeptember 07. Péntek 21:47

Ha valaki elment a hajás történetek tanulmányozásában és elérkezik a XVIII. századhoz - amikor megjelennek ezek a típusok - úgy érzi, hogy ebben a kérdésben teljes a káosz. A szakirodalomban is csak néhány soros meghatározást találhatunk velük kapcsolatban, amelyek többnyire ellent is mondanak egymásnak. Minden további nélkül nevezzük például sloopnak egy 1710-ben épült 3 árbocos 16-20 tonnás hajást, pedig 1750 előtt 3 árbocos sloop nem volt.

A Peregrine Galley kőről kibontakozott vita, amiben azt állítottam, hogy a hajás a sloop of war osztályba nem helyezhető el vezetett arra, hogy magam sem vagyok tisztában sok mindennel és elkezdtem a kérdést tanulmányozni. Megfelelő források hiányában jóformán csak az internet állt rendelkezésemre, ott is javarészt csak az angol nyelvű szövegekkel boldogultam. Mivel azonban ezek nem alkottak összefüggő egészet, hanem csak részletek voltak, úgy kellett mindent mozaikokból összerakgatni, hibákat, ellentmondásokat kiszűrni, így nagyon sok időmbe telt mire sikerült egy valamire való tanulmányt összehozni. Ebben a cikkben is éppen ezért a Royal Navy történetét fogom alapul venni. Egyébként is úgy látom, hogy az alapvető zavart mindenütt az angol terminológiában szereplő megnevezések jelentik.

A bevezető utáni tájékoztatásunk tehát a következőre.

Fregatt korszak.

A fregatt elnevezés eredete homályos, egy biztos, hogy francia eredetű. A XVII. században a Földközi tengeren fregattként ismertek egy 6-12 tonnás evezéssel felszerelt egy árbocos latin vitorlás kishajást. Később a francia kalózok kénytelenül, gyorsjáratú hajást neveztek fregattoknak. Nehezebbé vált a kérdésben a tisztázás az, hogy a szakirodalomban sok helyen minden kereszttel vitorlázattal, három árbocos hajást fregattnak neveznek. Van ahol még a XVII. századi galleonokat is. Ez bizony

anakronizmus, abban a korban ezt az elnevezést nem használhatták, mert mint fogalom sem létezett. Nyilvánvalóan a fregatt típusú vitorlázatot későbbi általános névhasználati elterjedése miatt van ez így.

A 1693-1749 A valódi fregatt korszak csak 1740 körül kezdődik, de ezen elnevezés alá tartoznak azok a korábbi, egyfedélzetes, három árbocos, kereszt vitorlázatos, 20-22-24 tonnával felszerelt cirkáló hajók is, amelyek a brit haditengerészetben 1690 körül kerültek rendszerben állásra.

Ezek a régebbi fregattok 6 fontos tonnájúak állásuk felállításukkal voltak ellátva, amit a felső fedélzeten hordoztak, kiegészítőként állásukkal nem rendelkeztek. Az 1750 utáni években 3 árbocos harci sloopok is ilyen méretű és formájú hajók voltak. Talán bonyolultabb az oka annak, hogy ezeket a 20 tonnájúakat még a szakirodalomban is sloopnak nevezik. Ez a megnevezés azonban hibás, hiszen ebben az időben harci sloopnak nevezett hajók csak egy vagy két árboccal voltak felszerelve.

Á

20 tonnás 6. o. Fregatt 1715

24 tonnás 6. o. Fregatt 1741

Å
1748 -KÅsÅ'bb, 1748-ban a fregattok
ÅigyÅ°inak szÅjmÅjt 28-ra, a kaliberÅ±ket pedig 9 fontosra nÅ¶veltÅ°k,
a negyed fedÅ°lzetre pedig 4 db kisebb lÅ¶veget helyeztek. Ågy
tulajdonkÅppen a fÅ'tÅ'zÅrsÅ°g mennyisÅ°ge nem vÅltozott, csak a
kiegÅszÅ-tÅ' tÅ'zÅrsÅ°g megjelenÅsÅ°vel lett az eredeti hajÅ³
24-bÅ'l 28 ÅigyÅ°s.

A "Guedeloupe" 28 ÅigyÅ°s
5.o. fregatt 1761Å

Nevezetes pÅldÅjja volt ennek a Lyme Å°s az
Unicorn fregatt, amelyek 1747- 1749 kÅ¶zÅ¶tt mÅjr ezen elÅ'Å-rÅjs
szerint Å°pÅ°ltek meg. Ennek ellenÅ°re 1756-ig 24 ÅigyÅ°skÅ°nt voltak
besorolva, figyelmen kÅ-vÅ'l hagyva a kisÅigyukat Å°s csak 1756-ban
kaptak 28 ÅigyÅ°s megnevezÅ°st, Å°s lettek hatodik osztÅjlybÅ³
Å¶tÅ¶dik osztÅjlyba Åjtsorolva.

Å

Å

Å

Å

Å

Å 1757-Ekkor jelentek meg a 32-36 ÅigyÅ°s
Å¶tÅ¶dik osztÅjlyÅ°, 26 db 12 fontos fÅ' Å°s 6 vagy 10 db kisebb
kaliberÅ± kiegÅszÅ-tÅ' tÅ'zÅrsÅ°ggel rendelkező fregattok.
AngliÅjban tulajdonkÅppen ezek az elsÅ' hajÅ³k, amelyek az igazi
fregatt elnevezÅ°sre mÅltoztÅk.

Å

A "Lowestoff" 32 éves 5.o.
fregatt 1761

Â

Â

A franciák a fregattok fejlesztésében mindig az angolok előtt jártak, nem csak azért, mert Franciaország ekkortájt a hajás technika területén megelőzte a briteket, hanem azért is, mert a sorhajók mennyiségében nem tudták felvenni velük a versenyt, ezért inkább a régi, jól bevált partizán harcmodort alkalmazták, amire a fregattok voltak a legalkalmasabbak. A britek így gyakran egyszerűen lecsapták a kezükbe került francia hajókat. A kisebb fregattok természetesen továbbra is harcrendben maradtak egészen 1787-ig.

Â

Â

Â

Â

Â

Â 1780- Az angolok által Amerikai
Revolúciónak nevezett háború alatt bukkanak fel a 36-38 éves 18
fontos fűszeresekkel a nehéz fregattok. A fűszeresek itt 28
db évesből állt, a kiegészítő tűzserűk száma 8-10 között volt.

Â

Â

A "Minerva" 38 tónusú fregatt 1780

Â 1791- A Francia Forradalom idején megépült az első 40 tónusú fregatt 24 fontos főtűzcsővel, amit továbbiak követnek.

Â 1794- A névelésben azonban nincs megállás, a francia fregattok ellenőrzésére 1794-ben 3 db korábban épült 64 tónusú, kétfedélzetes, 3 osztályú sorhajó 44 tónusú fregattot építettek. Ezek az Anson, a Magnanime és az Indefatigable, melyek fregattként is ezen a néven szerepelnek tovább. Angliában ennél nagyobb fregattok majd csak a következő század folyamán épültek.

Â Mielőtt ártórnak a következők témájára szeretném megvilágosítani, hogy miért kell a fregatt tényleg a valódi, vagy valódi fregatt kategóriát alkalmazni. A valódi fregattok esetében az építési-tervezésben csak az ágyúszámban az elhelyezésében tartsanak el a kétfedélzetes harmadik, illetve negyedik osztályú hajókat. A lényegi különbség az volt, hogy a fregattok alsófedélzetén nem, csak a felsőfedélzetén voltak ágyúk, ennek következtében a kisebb fedélzeti terhelés miatt a hajófenéken nagyobb ballasztot

hordoztak, nagyobb volt a merészség is, ezért jobban megdőlhettek. Viharos tengeren, erős széljártásban nagyobb vitorlafelületet használhattak, így gyorsabbak voltak a kőtérsoros hajóknál. Erős térsorosok viszont lehetett, hogy a nélkülük kisebb, vagy velük egyenrangú ellenfeleiket megsemmisíthették, vagy foglyul ejtették, gyorsaságukkal pedig a sorhajók elöl kitűnjének. Ezáltal természetes körülmények között hajók közötti harcok csak egy fedélzettel rendelkeztek, ami kényelmesebb volt a vízszalhoz, így ezeken ez az előny még nem alakult ki.

Itt kell még megemlíteni a negyedik osztályú hajók helyzetét. Azt tudjuk, hogy a sorhajók 1-3-ik osztályba voltak sorolva, a fregattok meg az 5-6-ik osztályba. Akkor milyen hajók tartoztak a 4-ik osztályba? Erről bizony nagyon ritkán esik csak szó. A kőrdőre nem is olyan egyszerű a válasz, mert a besorolás nemzeteként változott. A briteknek a 4-ik osztályú hajók egy átmeneti típus volt a fregatt, és a sorhajók között. Kőtérsoros fedélzettel épültek, így azok számára 40-60 kőzárított változott. A tengeri átvonalak, távoli gyarmatok partvidékének védelmére, konvoj kő-sőre alkalmazták őket azon elképzelés alapján, hogy a fregattokkal szemben társzűrtényük van, így a konvojok védelmére kisebb számban is elegendők lesznek. Mivel azonban azoknál lassóbbnak bizonyultak, a fregattok kitűrhettek előlük, kijátszották őket, így társzűrtényük nem érvényesíthetett. A sorhajók ellen a térsorosok viszont kevésnek bizonyult, így nem voltak valami sikeresek. Társzűrtényre ezeket is fregattnak nevezik, ami szerintem nem helyőnvaló. Főleg az orosz flottában szerepeltek a kezdeti időkben nagyobb számmal ilyen őretű hajók, ott viszont a sorhajók 3-ik osztályba tartoztak. A franciáknál más volt a besorolás, náluk a sorhajók után a 4-ik és az 5-ik osztályba a fregattok, a 6-ik osztályba a korvettek tartoztak. A briteknek a harci sloopok nem voltak osztályba sorolva.

Á

4.o.-ú, 50 űgyűs hajó

Á

Â

Az 1719-es szabvány szerint 14 db ÂpÂ¼lt belÂ'le.
TÂ½zÂrsÂg elosztása: ÂgyÂfedÂlzet 22 db 18, felsÂ fedÂlzet 22
db 9, negyed fedÂlzet 4 db, elÂbÂstya 2 db 6 fontos. Hossza 41m,
befogadÂ kÂpessÂge 755 burden tun.

Ezek a hajók ekkor még jóval nagyobbak voltak a
fregattoknál, de az 1756 után ÂpÂ¼lt 32-36 ÂgyÂs "ÉvalÂdi
fregattok" mÂreteikben már megkÂzelÂttek Âket.

Â

Â

Â

Â

A korvet korszak.

Â A korvet típusa szintén Franciaországban
alakult ki, párhuzamosan a fregattokkal. A dÂntÂ kÂlÂnbsÂg a
kettÂ kÂzÂtt az volt, hogy a korvet mindvégig egy fedÂlzetes
maradt Âs csak fÂ tÂ½zÂrsÂggel rendelkezett, kiegÂszÂtÂ
tÂ½zÂrsÂggel nem. ÂgyÂinak száma ÂltalÂban 20 alatt volt. Meg

merem kockáztatni azt a feltételezést, amire utalást ugyan nem találtam, hogy ez tulajdonképpen a korai idők fregattjainak fejlődésben megrekedt változata, ami azért kárvetkezett be, mert szákság volt ilyen kisebb, korlátozottabb alkalmazási célokat szolgáló hajókra is.

Angliában a korvett kialakulásának folyamata azonban nem ilyen egyszerű, itt 1830 előtt korvettek nem léteztek. Feladatukat a kisebb, 20 tónnyal felszerelt, 6-dik osztályba tartozó post ship osztály hajói, valamint a harci sloopok látták el.

Post ship osztály

A pontos fordítását nem tudom. Lehet posta hajónak, de lehet árhajónak is fordítani. Ezért inkább maradnak az eredeti angol megnevezésnél. Ezek a hajók a hatodik osztályba voltak sorolva. Hírom írbcuk, kereszt vitorlázatuk, egy fedélzetük volt, fűtőszerekük 16-20 db 6 fontos és 4 vagy 0 db kis méretű "smaller" (forgótalpas) tónnyal, ami kiegészítőként tőszereknek nem igazán nevezhető. Az osztály 1693-tól 1742-ig állt fenn, ezen időszak alatt az ide besorolt hajók semmit sem változtak. Az osztályt 1806-ban újra létrehozták, majd végül 1817-ben végleg megszűnt. Ekkor a megmaradt hajókat a sloopok közé sorolták be. Végül 1830-ban a nagyobb sloopokból létrehozták a korvett osztályt. A post ship hajók tulajdonképpen a legkisebb fregattok voltak. A franciáknál valóságban korvett besorolást kaptak volna.

20 tónnyos 6.o. fregatt 1710-ből.

Â

Â

Â

Â Ilyen hajások szerepelhettek a post ship osztályban. Konkrét kódot, vagy makettet ezen elnevezéssel sehol nem találtam, de úgy gondolom, hogy ezzel a kóppal nem járrok messze az igazságtól. Nagy tővedés több helyütt a szakirodalomban, hogy ezeket a hajásokat is harci sloop elnevezéssel illetik, ami nem igaz, mert ebben az időben csak egy, illetve kétárbocos sloopok léteztek. Ebből a hibás ered a Peregrine Galley helytelen besorolása is. Az NMM (National Maritime Museum) online galériájában is például sloop megnevezéssel szerepel az itt bemutatott hajás.

Â

Â

Â

Â

Hadrendi felépítésűk:

* 1693 Csoport

14 hajó

20 x 6fontos, + 4
smaller.

1693-1695

* 1696 Csoport

4 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1696-1697

* Peregrine Galley

1 hajózási

16 x 6 fontos, + 4 smaller

1700

* Squirrel Csoport

3 hajózási

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1702-1704

* Purchased Csoport

3 hajózási

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1706-1707

* Flamborough
Csoport

2 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1707

* Gibraltar Csoport

12 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1711-1716

* Dursley Galley

1 hajó

20 x 6 fontos

1719

* 1719 Establishment Csoport

20 hajó

20 x 6 fontos

1720-1727

* Modified Csoport

2 hajó

20 x 6 fontos

1732

* 1733 Establishment Csoport

16 hajó

20 x 9 fontos

1734-1742

Â

Â

Â

Â

* Banterer osztály

6 hajó

Â

1806-1807

* Laurel osztály

6 hajó

Â

1806-1812

* Hermes osztály

4 hajó

Â

1811-1816

* Cyrus osztály

16 hajó

Â

1813-1814

* Conway osztály

10 hajó³

Â

1814-1817

Sloop of war osztály (harci sloop)

Kezdetben a sloopok egy árbocos hajók voltak. Az
Elszűs megév' sloopot 1716-ban átépítették kár árbocokra, és
ketch vagy snow vitorlizatot kaptak.

Â

Â

Â

Â Â

A hajók vitorlázata a fenti rajzokon látható, az első sloop vitorlázat, a második, ketch vitorlázat, a harmadik snow vitorlázat.

A hajótest formája tőlbbnyire olyan lehetett, mint a kőpen látható hajók.

A sloop vitorlázat persze később is megmaradt és más felhasználásra továbbra is épültek ilyen egyirbocos hajók.

Â

A kőp egy 1730-ban épült 20 ígyős ketchsloopot íbrízol.

Â

Ezutí az íjak májr folyamatosan kőt írboccal építtek egészen 1750-ig, miután íttírték a híromírbocos sloopok építésére.

Â

Â

Â
"Atalanta" 16 ígyős sloop
1775

Â
Itt azonban egy ellentmondás jelentkezik, ami vita alapot képezett a Peregrine Galley esetében, ahol azt íllítom, hogy 1761 előtt nem építtek híromírbocos harci sloopot. Adatokat találtam arra vonatkozóan, hogy utolsó rendszerbe íllított írbocos sloop a Grampus és a Viper volt 1746-ban. Az utánuk következett 1763-ban a Swift volt, ez pedig már hírom írbocot kapott. Közben volt egy hosszabb időszak, amikor az osztályra nem építtek hajók. Ez megmagyarázza azt, hogy 1761 előtt miért nem beszélhetünk híromírbocos harci sloopokról. Ez alapján érthetően számomra az 1750-es évszám emlegetése. Az alábbi lista tanulmányozása során ez nyilvánvalóvá is válik. Arról nincs adat sehol, hogy a kőtírbocosokat íttépítették volna híromírbocosra. A hajótestek köre ezt valószínűleg nem indokolta.

Â

Â

Â Â

A kávévetkezésváltozás a hajóosztályban 1779-ban történt, amikor visszatértek a kőtárbocos megoldáshoz, és az ezúton rendszerbe állásra kerülő kávébbségát májrigg vitorlázattal látták el. A nevük pedig brigg-slopp lett.

Végül 1830-ban a Royal Navy is áttért a korvett elnevezésre és ekkor a sloop of war elnevezés megszünt. A sloop, mint egyárbocos vitorlázat tovább létezett.

Hadrendi felépítés 1704-1763 között:

Â

Swift Csoport - 3 hajó³

1704

Drake osztály - 3 hajó³

1741

* Swift

1704 - 1719

* Drake

1741 - 1742.

* Ferret

1704 - 1706

* Hawk

1741 - 1747

* Weazle

1704 - 1712

* Swift

1741 - 1756

Jamaica Csoport - 4 hajó³

1709

Wolf osztály - 3 hajó³

1742 - 1743

* Jamaica

1709-1715

* Wolf

1742 - 1748

* Trial

1709 - 1719

* Otter

1742 - 1763

* Ferret

1711 - 1718

* Drake

1743 - 1744

* Shark

1711 - 1722

Baltimore osztály - 3 hajó

1742

Hazard Csoport - 2 hajó

1711

* Baltimore

1742 - 1762

* Hazard

1711 - 1714

* Saltash

1742 - 1746

* Happy

1711 - 1725

* Drake

1743 - 1748

Trial - 1 hajózási

1719 - 1731

Merlin osztály - 21 hajózási

1744

Bonetta Csoport - 2 hajózási

1721

* Merlin

1744 - 1748

* Bonetta

1721 - 1731

* Swallow

1744 - 1744

* Ferre

1721 - 1731

* Speedwell

1744 - 1750

Otter Csoport - 2 hajó³

1721

* Falcon

1744 - 1770

* Otter

1721 - 1742

* Hazard

1744 - 1749

* Swift

1721 - 1741

* Lizard

1744 - 1748

Cruizer Csoport -
4 hajók

1721

* Hinchingbrooke

1745 - 1746

* Cruizer

1721 - 1732

* Tavistock

1745 - 1763

* Weazle

1721 - 1732

* Hound

1745 - 1773

* Hawk

1721 - 1739

* Hornet

1745 - 1770

* Spy

1721 - 1731

* Raven

1745 - 1763

Shark Csoport - 2 hajó³

1723

* Swan

1745 - 1763

* Shark

1723 -1732

* Badger

1745 - 1762

* Happy

1725 - 1735

* Falcon

1745 - 1759

Spence - 1 hajó³

1723 - 1730

* Scorpion

1746 - 1762

Drake osztály -

2 hajó

1729

* Swallow

1745 - 1769

* Drake

1729 - 1740

* Kingfisher

1745 - 1763

* Spence

1729 - 1749

* Dispatch

1745 - 1773

Grampus - 1
hajó

1731 - 1742

* Viper

1746 - 1762

Wolf - 1 hajó

1731 - 1741

* Grampus

1746 - 1780

Bonetta osztály
- 8 hajó

1732

* Saltash

1745 - 1773

* Shark

1732 - 1755

Hind osztály - 4 hajó³

1744

* Bonetta

1732 - 1744

* HMS Hind

1744 - 1747

* Fly

1732 - 1751

* HMS Vulture

1744 - 1761

* Spy

1732 - 1745

* HMS Jamaica

1744 - 1770

* Saltash

1732 - 1741

* HMS Trial

1744 - 1776

* Cruizer

1732 - 1745

Swift osztály - 2 hajó

1763

* Hound

1732 - 1745

* HMS Swift

1763

* Trial

1732 - 1741

* Vulture

1763

Peregrine Galley:

Â
Itt szeretném még tisztázni azt a
problematikát, amit a hajó építéséről szóló cikkhez fűztem
hozzászólásomban elkezdtem boncolgatni. Ez az, ami tulajdonképpen
a cikk megírására inspirált. Ott az álltam, hogy a hajó a
történelem és a felépítése alapján nem tartozhatott a sloop of
war kategória hajó közé.

Valóban nem.

A hajók története a következők:

-

1700: Peregrine Galley néven a post ship osztály tagja

-

1714-1716: Átépített jacht, a neve Carolina.

-

1733: Átépített, a neve Royal Carolina

-

1749: Átépített, a neve Peregrine Galley

-

1761: Első llyed

Â Â

A hajók 1714-ig a post ship osztályba tartozott.

Arról nem találtam semmit, hogy miután megszünt királyi jacht lenni, hova került, de a harci sloopok közül nem, mert azokról teljes név szerinti kimutatás van, amit itt a kérdéses időszakban teljes egészében bemutattam. Nem kerülhetett vissza a post ship osztályba, mert az 1742-ben megszünt.

Â

A cikkben szereplő 'sloop of war' megnevezés tehát hibás. Az építési tervrajz szerint a 22-es fregatt megnevezés lenne a helyével. Valószínűleg, hogy ezen hajók feladatában tevékenykedett, valamelyik fregatt osztályban.

Â

Â

Â

Â

Â

Â

Â Nagy hasonlóságot mutat a kőpen írással
1734-ben épült 22-es fregattal, ez tovább valószínűsíti a feltevést, hogy elsősorban valamelyik fregatt osztályban szolgált.

Â

Â

Â

Â Bő-zom abban, hogy cikkemmel sikerült nĂ©mikĂ©ppen rendszert teremtenem a XVIII-ik századi hajó tĂ©pusok sokfĂ©lesĂ©gĂ©ben. Az Ă-rĂ©som kĂ©zsel sem teljes, mert a haditengerĂ©szeteken kĂ©vĂ©l ezeknek a hajóknak a megfelelĂ©i ott voltak a kereskedelmi tengerĂ©szetek hajóparkjaiban is.

Â TermĂ©szetesen nem pontosan olyan alakban Ă©s formĂ©ban, ahogy itt bemutattam. Mivel ez a terĂ©let azonban kĂ©zsel sem tart akkora Ă©rdeklĂ©dĂ©sre szĂ©mot, mint a hadihajókĂ©, most ezzel nem kĂ©vĂ©ntam foglalkozni.

Â

Hajómaster